**Ім'ям Аллаха Милостивого, Милосердного!**

# الأربعين النووية

# Сорок *хадісів* ан-Нававі

**Переклад з арабської**
**та коментарі**
**Михайла Якубовича**

**Джамійя Табліг аль-Іслям, 1427/2006.**

## Передмова перекладача

# Ім’ям Аллаха Милостивого, Милосердного!

«…Ми зіслали тобі нагадування; тож поясни людям те, що зіслано їм – можливо, вони поміркують» (Коран, 16:43).

Життя Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха!) є прикладом для кожного мусульманина, а наслідування йому – обов’язок. Тож відомості про те, яким чином Пророк вирішував ту чи іншу справу, що казав, що забороняв, що заохочував, як пояснював Коранічне Одкровення, є вкрай важливими для усіх мусульман. Тому *Суна* (що в перекладі означає «шлях, традиція») – приклад життєвого шляху Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха!) – є другим після Корану джерелом ісламу.

Після смерті Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), почали поширюватися розповіді про його вчинки та висловлювання. Головним чином про це розповідали *сахаба* - друзі, сподвижники Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха!), а також люди з його сім’ї та найближчого оточення. Згодом ці відомості були систематизовані, відповідно до їхньої достовірності та особи, від якої вони надійшли. Серед тих, хто передав найбільшу кількість *хадісів* – розповідей про вчинок, вислів чи схвалення Пророком певних дій, були наступні люди:

1. Абу Гурайра ібн ’Абд ар-Рахман, один з найближчих сподвижників Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) – розповів 5374 *хадіси*.
2. ’Абд Аллах ібн ’Аббас, син дядька Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), один з найперших тлумачів Корану – розповів 2660 *хадісів.*
3. Айша ібн ’Абд Аллах, дружина Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) – розповіла 2210 *хадісів*.
4. ’Абд Аллах ібн ’Умар, син ’Умара, близького сподвижника Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), а згодом третього халіфа – розповів 1560 *хадісів*.
5. Анас ібн Малик, «слуга Посланця Аллаха» – розповів 1286 *хадісів*.
6. Абу Саїд Худрі, один з найвідоміших *сахаба* – розповів 1170 *хадісів*.

Інші *сахаби* теж переповіли велику кількість *хадісів*.

На протязі перших століть доби ісламу *хадіси* збиралися видатними ісламськими вченими, що сприяло розвитку ісламської юриспруденції. Великий внесок у цю справу внесли Мухаммад ібн Шитаб аз-Зухрі, ’Абд Аллах ібн Мубаррак та ін. Врешті-решт, більшість *хадісів* були записані і укладені у спеціальні збірки, за різними принципами та критеріями підходу. Існують сотні різних збірок *хадісів*, проте найбільш авторитетними та загальновизнаними вважаються шість наступних праць:

1) «Аль-Джамі’ ас-Сахіх» Імама Мухаммада ібн Ісмаїла аль-Бухарі (194-256 рр. г[1].). Цей видатний вчений походив з Бухари. Під час своїх подорожей він зустрічав багатьох *мухаддісів* (знавців *хадісів* та науки про них).«Ас-Сахіх» складався ним більше шістнадцяти років. Сам аль-Бухарі зібрав більше 600 тис. *хадісів*, з яких, уважно перевіряючи список передавачі*в* та текст, відібрав 7563 *хадіси*. Якщо врахувати те, що багато з них повторюються в різних версіях, то загалом «ас-Сахіх» містить трохи менше трьох тисяч *хадісів*. *Хадіси* у своїй збірці аль-Бухарі групував за тематичним принципом. Наприклад, «Сахіх» вміщує в себе такі різноманітні розділи як «Молитви», «Їжа», «Шлюб», «Затемнення», «Подарунки» та ін., тобто кожна частина включає *хадіси*, які стосуються віроповчальних принципів, ритуалів, релігійних приписів, етичних норм, правил торгівлі, судочинства, військових дій, природних явищ і.т.д.

2) «Аль-Джамі’ ас-Сахіх» Імама Мусліма ібн аль-Хаджаджа аль-Кушайрі (204-261 рр. г). Цей видатний вчений народився у місті Нішапур, провінції Хорасан (північний схід сучасного Ірану). З трьохсот тисяч зібраних *хадісів* Муслім відібрав більше дев’яти тисяч. Наприкінці свого життя він зустрівся з аль-Бухарі. Нині їхні збірки *хадісів* є найавторитетнішими. Праця Мусліма подібна до «Сахіха» аль-Бухарі, *хадіси* в ній згруповані за тематичним принципом.

3) «Сунан» Імама Абу Давуда ас-Сіджистані (203-275 рр. г.). Абу Давуд написав велику кількість праць, зібравши під час подорожей, як він сам свідчить, більше 500000 *хадісів*, включивши до своєї збірки 4800 *хадісів*. Його «Сунан», котрий укладався більше 20 років, подібний до вищезгаданих «Сахіхів»; наприклад, перші розділи мають наступні назви – «очищення», «*закят*», «обряди *хаджу*», «шлюб», «розлучення», «піст», «*джігад»*.

[1] г. – «року *гіджри*», тобто переселення Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха!) і його послідовників з Мекки до Медини у 622 р. Пізніше ця дата стала початком ісламського місячного календаря.

4) «Сунан» Імама Абу ’Іси ат-Тірмізі (209-279 рр. г.). Цей видатний вчений навчався у аль-Бухарі, склавши під час своїх подорожей збірку «Джамі’», яка включає в себе більше 4000 *хадісів*. Велике значення має також його оцінка різних *хадісів*. Окрім «Джамі’», ат-Тірмізі уклав також збірку «Сунан Шамаа», у якій містяться 397 *хадісів*, що описують зовнішність, приклад поведінки та риси характеру Пророка Мухаммада (мир йому і благословення Аллаха!).

5) «Сунан» Імама Абу ’Абд ар-Рахмана ан-Насаї (225-303 рр. г). Ан-Насаї народився в Хорасані, знав напам’ять Коран і велику кількість *хадісів*. Тривалий час жив в Єгипті та Сирії, де навчався у відомих ісламських вчених. Окрім «Сунану», він уклав також *муснад («*Муснад Алі» та «Муснад Малік») – збірку *хадісів*, згруповану не за тематичним принципом, а за списком передавачів, відповідно до імен яких розташовані *хадіси*. Найвідомішим є *муснад,* присвячений ’Алі ібн Абу Талібу – двоюрідному брату Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), а згодом четвертому халіфу.

6) «Сунан» Імама ібн Маджага аль-Кізвіні (209 – близько 273 рр. г.), відомого авторитету в галузі ’*ільм аль-хадіс* («наука про *хадіси*»). Окрім «Сунану», створив ще ряд праць, зокрема історію сподвижників Пророка (мир йому і благословення Аллаха!).

Окрім цих шести збірок, надзвичайним авторитетом користується також «Муватта» – праця відомого знавця *фікгу*[2], засновника однієї з богословсько-правових шкіл ісламу, Маліка ібн Анаса (93/94-179 рр. г.), а також «Муснад» Ахмада ібн Ханбала (164-241 рр. г.), одного з найвидатніших ісламських правознавців. «Муснад» містить більше 28 тисяч *хадісів*, які збирач відібрав з більш ніж 750 тисяч *хадісів*. У *муснадах*, як вже згадано, *хадіси* групуються відповідно до їх передавачів.

На протязі перших років доби ісламу, вищевказаними авторитетами та іншими вченими була розроблена детальна класифікація *хадісів* з врахуванням різних критеріїв оцінки. Це було необхідне для того, щоб відсіяти недостовірні *хадіси*, які не мали відношення до слів та вчинків Пророка (мир йому і благословення Аллаха!). Загалом *хадіси* поділяються на

[2] Фікг – ісламське право.

дві частини – *матн* (текст) та *існад* (від *санад* – «підпора, опора»). *Існад* є списком передавачів, які переповідали *хадіс* від самого Пророка. Отож, відповідно до *існаду*, *хадіси* розподіляються на:

1) *Муснад – хадіс*, який містить повний список свідчень, від передавача до самого Пророка (мир йому і благословення Аллаха!).
2) *Муттасіл – хадіс*, список передавачів якого сягає лише сподвижника чи його послідовника.
3) *Мурсал – хадіс*, у якого список свідчень зупиняється на послідовнику сподвижника, але без згадки імені самого сподвижника.
4) *Му'адаль – хадіс*, у списку свідчень якого відсутні згадки про двох або більше передавачів.
5) *Му'алляк – хадіс*, у якого взагалі відсутній *існад*, тобто Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) цитується прямо, без згадки про передавачів.

Відповідно до чисельності передавачів, *хадіси* розподіляються на:

1) *Мутавватір – хадіс*, який переказаний такою великою кількістю передавачів, котра виключає можливість одночасної домовленості між ними.
2) *Ахад – хадіс*, котрий переказаний меншою кількістю осіб, і в свою чергу розподіляється на:
   а) *Машгур – хадіс*, переказаний більш ніж двома передавачами.
   б) *'Азіз – хадіс*, переказаний двома передавачами.
   в) *Ґаріб – хадіс*, переказаний лише одним передавачем.

Відповідно до цих та великої кількості інших критеріїв, які стосуються і надійності передавачів, і самих текстів *хадісів*, усі *хадіси* загалом розподіляють на чотири групи:

1) *Сахіх* – «достовірні» *хадіси*. Ці *хадіси* користуються беззаперечним авторитетом, і повинні відповідати усім існуючим вимогам.
2) *Хасан* – «хороші» *хадіси*, які є цілком прийнятними, але за ступенем достовірності поступаються *хадісам сахіх*.
3) *Даїф* – «слабкі» *хадіси*, які не використовуються у судочинстві чи правознавстві, проте можуть бути прийняті в тому разі, якщо вони стосуються етики, правил поведінки і.т.д.

4) *Мавду'* – фальсифіковані та вигадані *хадіси*. Не приймаються в жодному разі.

Досить часто у коментарях можна зустріти таку оцінку *хадіс*у, як *«хасан, сахіх»*, тобто «хороший, достовірний» *хадіс*. Зокрема, такий вираз часто вживав ат-Тірмізі. Як правило, це використовується у тих випадках, коли в *хадіс*а є два *існади*, один з яких достовірний, а інший – прийнятний, або ж різні знавці *хадісів* по-різному оцінювали достовірність *хадіс*а.

Серед великої кількості різних видів збірок *хадісів* (*сахіхи*, *муснади*, *расаїли*, *муджам*и, *мустадраки* і.т.д), існують також т.зв. «арбаїни» (від араб. «арбаїн», «арба'ун» – сорок) – праці, котрі включають в себе сорок або більше *хадісів*. Зазвичай, це найбільш відомі та достовірні *хадіси*, котрі стосуються різних тем. Одну з таких збірок, «аль-Арбаїн ан-Нававі», уклав відомий знавць *хадісів*, Імам Мухі 'д-Дін Абу Закарія Йах'йа ан-Нававі (631-676 рр. г., тобто 1233-1277 рр. Р.Х.).

Ан-Нававі народився в невеликому селищі поблизу Дамаска. Більшість свого життя провів у Сирії, два рази здійснив паломництво до Мекки. Був викладачем у медресе, славився своїми знаннями права та наук про *хадіси*. Окрім «Арбаїн», він створив десятки інших праць, серед яких особливе місце займає збірка *хадісів* «Рііййад ас-Саліхін» («Сади праведних»), котра вміщує в себе майже 1900 *хадісів*.

У своєму перекладі «Арбаїна» ми намагалися якомога ґрунтовніше підійти як до самого тексту *хадісів*, так і до їх значення. Переклад з арабської на українську є досить важким завданням через різницю у граматиці, синтаксисі та лексичних особливостях обох мов, тож в багатьох випадках дослівний переклад був би цілком незрозумілим для читача. Перекладач намагався якомога ширше відобразити оригінал, уклавши необхідні коментарі до деяких термінів, та розкриваючи в окремих місцях буквальне значення. Окремі поняття (*іман*, *садака*), котрі мають особливий зміст у ісламському віровченні, залишені нами без перекладу, і пояснюються у примітках.

Сподіваємося, що наша праця отримає гарні оцінки з боку читачів, і допоможе їм глибше пізнати іслам та його світоглядні принципи.

Передмова Імама ан-Нававі

# Ім’ям Аллаха Милостивого, Милосердного!

**«І візьміть те, що приніс вам Посланець».**
(Священний Коран).

Хвала Аллаху, Господу Світів, Вічному Охоронцю небес і земель, Володарю усіх творінь, Який відсилає посланців (мир їм та благословення Аллаха!), котрим доручено вказувати прямий шлях, і відкривати релігію достеменними знаменнями та ясними доказами! Я прославляю Його за усю милість Його, і благаю Його збільшити благодать та щедрість! І я свідчу, що немає бога, окрім Єдиного Аллаха, і немає рівного Йому, Єдиному, Перемагаючому, Щедрому, Усепрощаючому, і я свідчу, що володар наш Мухаммад є Його рабом, і Посланцем Його, і улюбленцем Його, і обранцем Його, найкращим з усіх творінь, котрий був пошанований коштовним Кораном, неперервним чудом на усі часи, і *сунами*, що просвітлюють духовних наставників, володар наш Мухаммад, він був відзначений виразністю слів та терпимістю у релігії (мир та благословення Аллаха йому, та усім іншим пророкам і посланцям, і родинам їхнім, і усім іншим благочестивим людям!).

Отож, передали нам від ’Алі ібн Абу Таліба, ’Абд Аллаха ібн Мас’уда, Му’аза ібн Джабаля, Абу ’д-Дарди, і ібн ’Умара, ібн ’Аббаса, Анаса бін Маліка, Абу Гурайри і Абу Саїда аль-Худрі (нехай буде вдоволений ними Аллах!), через багато списків свідчень і у різних варіантах, що Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), сказав: «Хто запам’ятає і збереже для народу мого сорок *хадісів*, котрі стосуються їхньої релігії, того воскресить Аллах в День Воскресіння серед знавців права та вчених». А у варіанті Абу ’д-Дарди: «…в День Воскресіння я буду його заступником та свідком». І у варіанті Ібн Мас’уда: «…буде сказано йому: «Увійди в ті ворота раю, в які побажаєш». Варіант ібн ’Умара: «…він буде записаний серед вчених і воскресне серед мучеників». Знавці *хадісів* дійшли згоди про те, що цей хадіс – слабкий, хоча він і має багато списків переказу.

Знавці релігії (нехай буде вдоволений ними Аллах!) написали безліч праць про науку [*хадісів*]. Наскільки мені відомо, першим з них був ’Абд Аллах ібн Мубаррак, а за ним – ібн Аслам ат-Тусі, благочестивий вчений, а також аль-Хасан бін Суфй’ан ан-Нісаї, Абу Бакр аль-Аджусі, Абу Бакр Мухаммад ібн Ібрагім аль-Асфігані, ад-Даракутні, аль-Хакім, Абу Ну’айм, ’Абд ар-Рахман ас-Суламі, Абу Саїд аль-Малікі, Абу Усман ас-Сабуні, ’Абд

Аллах ібн Мухаммад аль-Ансарі, Абу Бакр аль-Байгаккі, а також незліченна кількість інших [вчених], як давніх, так і сучасних.

Я попросив у Аллаха Всевишнього наставництва у збиранні разом сорока *хадісів*, беручи приклад з релігійних лідерів і захисників ісламу. Знавці релігії дійшли згоди про те, що дозволяється вводити в практику слабкий хадіс, якщо в ньому йдеться про доброчинність, проте я зупиняюся не на вищевказаному хадісі, а на словах Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) у достовірному хадісі: «Нехай свідок серед вас розповість відсутньому», і на словах його (мир йому і благословення Аллаха!): «Нехай Аллах зробить сяючим обличчя того, хто чув сказане мною, вивчив його напам'ять і переповів почуте ним!». Є ще деякі вчені, котрі зібрали разом сорок *хадісів* про основи релігії, чи про другорядні справи, чи про *джігад*, а інші стосуються аскетизму[3], правил поведінки чи проповіді. Усе це – благочестиві завдання (нехай буде вдоволений Аллах тими, хто прямує до них!).

Я вирішив зібрати разом сорок *хадісів*, важливіших за інші, тож ці сорок *хадісів* вміщують в себе усі інші хадиси, і кожен хадіс серед них є хадісом, де йдеться про великі основи релігії, названі вченими «віссю ісламу», «половиною ісламу», «третиною ісламу» і тому подібними [словами]. І [я вирішив] зробити так, щоб серед цих сорока *хадісів* були достовірні, і більшість з них містилася в «Сахіхах» аль-Бухарі та Мусліма. Я навожу їх без списків передавачів, щоб їх було легше запам'ятати, і щоб вони використовувалися ширше (якщо побажає Аллах Всевишній!), і я додав до них розділ з поясненням малозрозумілих виразів[4].

Усі, хто прагне досягнути наступного життя, мають знати ці *хадіси*, бо вони стосуються дуже важливих проблем і дають розуміння усіх форм поклоніння, що зрозуміло кожному, хто замислювався над цим. І на Аллаха я сподіваюся, і я залежу від Нього, і Йому себе довіряю. Йому хвала і благословення, і з Ним успіх та чистота [від помилок].

[3] Так ми перекладаємо арабське слово «зугд» (букв. «стримування, утримування»). Див. також хадіс 31.
[4] Наш переклад обмежується самими хадісами та передмовою.

# Хадіс 1

За свідченням еміра віруючих[5], Абу Хафса ’Умара ібн аль-Хаттаба (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Усі вчинки – лише [згідно] з намірами, і кожна людина одержить лише за намірами. Тож у того, хто здійснив переселення[6] заради Аллаха і Посланця Його, переселення буде [зараховане] як [здійснене] заради Аллаха і Посланця Його, а хто ж здійснив переселення заради земних благ чи жінки, щоб узяти шлюб з нею, то переселення його буде [зараховане] як здійснене заради того, заради чого він його здійснив».

Передали це два імами, знавці *хадісів* – Абу Абдаллах Мухаммад ібн Ісмаїл ібн Ібрагім ібн Мугіра ібн Бардізбах аль-Бухарі, і Абу ’ль-Хусайн Муслім ібн Хаджадж ібн Муслім аль-Кушайрі ан-Нішабурі у двох своїх Сахіхах, які є найдостовірнішими збірками *хадісів*.

# Хадіс 2

За свідченням ’Умара (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Одного дня, коли ми сиділи разом з Посланцем Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), з’явився перед нами якийсь чоловік – у надзвичайно білому одязі, з надзвичайно чорним волоссям. На ньому не було видно жодних слідів подорожі. Жоден з нас не знав його. Він підійшов ближче, і сів біля Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), притулившись своїми колінььми до його колін, та поклавши свої долоні на його стегна. Він сказав: «О, Мухаммад! Розкажи мені про іслам!». Сказав Посланець Аллаха, (мир йому і благословення Аллаха!): «Іслам – це свідчити, що немає бога, окрім Аллаха, і що Мухаммад – Посланець Аллаха, і звершувати молитву, сплачувати закят[7], постити у Рамадан[8], здійснювати паломництво у Дім[9],

[5] Титул другого халіфа.
[6] Йдеться про *гіджру* – пересленення Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) та його послідовників з Мекки до Медини у 622 році.
[7] Податок, який сплачується мусульманами на користь бідних.
[8] Дев’ятий місяць мусульманського календаря.
[9] Тобто до Ка’аби. Це паломництво має здійснити кожен мусульманин хоча б раз у житті, якщо він спроможний зробити це.

якщо ти спроможний зробити це». Відповів він: «Ти сказав правду». Ми були здивовані тим, що він задав йому запитання, сказвши, що той говорив правду. Незнайомець сказав: «Розкажи мені про *іман*[10]». Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) відповів: «Це – увірувати в Аллаха і ангелів Його, і в книги його, і в посланців Його, і в Останній день, і у передвизначення, як добро, так і зло». Мовив той: «Ти сказав правду. Розкажи мені тепер про *іхсан*[11]». Він відповів: «Це – поклонятися Аллаху, неначе бачиш ти Його, бо коли не бачиш ти Його, то, воістину, Він бачить тебе!». Сказав незнайомець: «Розкажи-но тепер про Час[12]!». Відповів Пророк (мир йому і благословення Аллаха!): «Той, у кого запитують, знає про це не більше того, хто запитує». Сказав незнайомець: «То скажи про знамення його!». Сказав Пророк (мир йому і благословення Аллаха!): «Це – коли народить раба хазяйку свою, і ти побачиш пастухів, котрі змагаються у зведенні високих будівель». Потім він пішов, а я ще залишився на деякий час. Тоді Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «О, ’Умар, чи ти знаєш того, хто запитував?». Я відповів: «Аллах і Посланець Його знають краще!». Сказав він: «Воістину, Джибріл[13] приходив до вас, щоб навчити вас релігії вашої!».

Передав це Муслім.

[10] Іман (араб.) – віра, одне з головних понять ісламу..
[11] Цей слово має багато значень, у даному контексті – «добро, благодіяння, богобоязливість».
[12] Мається на увазі настання Судного дня.
[13] Джибріл – арабська форма імені Гавриїл, ангел, котрий приносив одкровення Пророку (мир йому і благословення Аллаха!).

# Хадіс 3

За свідченням Абу ’Абд ар-Рахмана, сина Абу Хафса ’Умара ібн аль-Хаттаба (нехай буде вдоволений ними Аллах!), котрий сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Іслам зведений на п’яти [стовпах]: свідчити, що немає бога, окрім Аллаха, і Мухаммад – Посланець Аллаха, звершувати молитву, сплачувати закят, здійснювати паломництво до Дому, постити у Рамадан».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

# Хадіс 4

За свідченням Абу ’Абд ар-Рахмана ’Абд Аллаха ібн Мас’уда (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав: «Розповів нам Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), і він правдивий, і ми віримо у нього:

«Воістину, творіння кожного з вас збирається разом в животі його матері, протягом сорока днів у формі сім’я, а потім воно стає згустком крові протягом того ж часу, а потім згустком плоті на такий же час, а потім посилається до нього ангел, котрий вдихає у нього дух, і якому наказано чотири справи[14]: записати засоби для існування його[15], час [життя] його, і вчинки його, і нещастя чи щастя. Клянуся Аллахом, окрім Якого немає бога, що, воістину, дехто з вас чинить так само, як чинять люди раю, і він[16] – на відстані простягнутої руки від нього, та коли наздоганяє його передвизначене[17], то чинить він так, як чинять люди пекла[18], і опиняється він там, і, воістину, дехто з вас чинить так само, як чинять люди пекла, і воно – на відстані простягнутої руки від нього, та коли наздоганяє його передвизначене[19], то чинить він так, як чинять люди раю, і опиняється він там».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

[14] Досл. «слова».
[15] Ориг. «різк». Це слово має багато значень, серед яких – «засоби для існування», «хліб насущний», «доля».
[16] Тобто рай (араб. «джанна»).
[17] Досл. «приписане».
[18] Ориг. «ан-нар» – «вогонь», одна з назв пекла.
[19] Досл. «приписане».

# Хадіс 5

За свідченням матері віруючих[20] Умм ’Абд Аллах Айши (нехай буде вдоволений нею Аллах!), яка сказала:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Якщо хтось впровадить у нашу справу щось таке, чому в ній не місце, то це щось буде відкинуте».

Передали це аль-Бухарі та Муслім. Один з варіантів Мусліма:

«Якщо хтось вчиняє дію, котра не [відповідає] нашій справі, то ця дія буде відкинута».

# Хадіс 6

За свідченням Абу Анаса Ну’мана, сина Башира (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Те, що дозволено – зрозуміло, і те, що заборонено – зрозуміло, а між цими двома є сумнівні речі, про які більшість людей не знає. Тож той, хто уникає[21] сумнівного, справді очищує себе задля релігії своєї, і задля честі своєї. А хто опиняється у сумнівному, той опиняється у забороненому, неначе пастух, який випасає худобу навколо загорожі[22], але не випасає худобу в ній. Воістину, у кожного Володаря – своя загорожа, і, воістину, загорожа Аллаха – заборони Його. Воістину, є в тілі частинка, коли вона здорова – то усе тіло здорове, а коли хвора – то хворе усе тіло. Воістину, це – серце».

Передав це аль-Бухарі та Муслім.

[20] Звання дружин Пророка (мир йому і благословення Аллаха!).
[21] Ориг. «аттака» – 1) уникати 2) боятися
[22] Можливий переклад – «заповідне місце», «святилище».

## Хадіс 7

За свідченням Абу Рукіййя Таміма, сина Ауса ад-Дарі (нехай буде вдоволений ними Аллах!), Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Релігія – це відвертість[23]. Ми спитали: «У ставленні до кого?». Відповів він: «У ставленні до Аллаха, до писань Його, до посланців Його, до вождів мусульман, і до простого народу».

Передав це Муслім.

## Хадіс 8

За свідченням сина ’Умара (нехай буде вдоволений ними Аллах!), Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Мені наказано боротися з людьми, поки вони не засвідчать: немає бога, окрім Аллаха, і Мухаммад – Посланець Аллаха; поки не звершуватимуть молитву; поки не сплачуватимуть закят; і коли вони робитимуть це, то захистять життя і майно своє від мене, окрім [випадках, дозволених] правом ісламу, і розрахунок їхній буде у Аллаха Всевишнього».

Передали це аль-Бухарі та Муслім

[23] Арабське слово «насіха» також має значення «добра порада».

# Хадіс 9

За свідченням Абу Гурайри ’Абд ар-Рахмана ібн Сахра (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Того, що я заборонив вам – уникайте,
а те, що я наказав вам – виконуйте, наскільки будете спроможні. Згубила тих, які жили раніше до вас, надмірна цікавість їхня, а також [згубило їх] розходження зі своїми пророками».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

# Хадіс 10

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Воістину, Всевишній Аллах – добрий, і приймає лише добре, і, воістину, Аллах наказав віруючим те ж саме, що Він наказав посланцям. І сказав Всевишній: **«О, Посланці! Споживайте з приємного і чиніть добрі справи!»**[24]. І сказав Всевишній: **«О ви, які увірували! Споживайте з благ, якими наділили Ми вас»**[25]. Потім згадав він[26] чоловіка, котрий, після тривалої подорожі, неохайний та вкритий пилом, простягує руки до неба: «О, Господи, о, Господи!» – а сам їсть заборонене, п’є заборонене, вдягається у заборонене, і вихований забороненим чином. То як же йому буде дана відповідь?».

Передав це Муслім.

[24] Коран, 23:51.
[25] Коран, 2:172.
[26] Тобто Пророк Мухаммад (мир йому і благословення Аллаха!).

# Хадіс 11

За свідченням Абу Мухаммада аль-Хасана, сина ’Алі ібн Абу Таліба, онука Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), і улюбленця його (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Я запам’ятав від Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Залиш те, в чому ти сумніваєшся, і [звернися] до того, в чому ти не сумніваєшся».

Передали це ат-Тірмізі та ан-Насаї, і каже ат-Тірмізі, що це хороший, достовірний хадіс.

# Хадіс 12

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Одне з кращих [якостей мусульманина] – невтручання у те, що його не стосується».

Хороший хадіс, переданий у цій формі ат-Тірмізі та іншими.

# Хадіс 13

За свідченням Абу Хамзи Анаса бін Маліка (нехай буде вдоволений ним Аллах!), слуги Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Не увірує жоден з вас, поки не побажає він брату своєму того ж, чого й собі».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

# Хадіс 14

За свідченням Ібн Мас'уда (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Не дозволено законом проливати кров мусульманина, окрім як в одному з трьох [випадків]: перелюб одруженого, життя за життя, зречення релігії і відступ від громади».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

# Хадіс 15

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав, що Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Нехай той, хто увірував у Аллаха і в Останній день, або говорить найкраще, або мовчить, і нехай той, хто увірував у Аллаха і в Останній день, буде щедрим до сусіда свого, і нехай той, хто увірував у Аллаха і в Останній день, буде щедрим до гостя свого».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

# Хадіс 16

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Один чоловік сказав Пророку (мир йому і благословення Аллаха!): «Дай мені пораду!». Відповів той: «Не гнівайся».
Чоловік повторив [прохання] ще декілька разів, і Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Не гнійвайся».

Передав це аль-Бухарі.

# Хадіс 17

За свідченням Абу Йа'ли Шаддада ібн Ауса (нехай буде вдоволений ним Аллах!), Посланець Аллаха Пророку (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Воістину, Аллах заповів [діяти] найкращим чином у всіх справах. Тож, коли вбиваєте, то вбивайте якнайкраще, і коли забиваєте, то забивайте якнайкраще. І нехай кожен з вас нагострить лезо своє, не дозволяючи страждати тварині, яку він забиває».

Передав це Муслім.

# Хадіс 18

За свідченням Абу Зарра Джунуба ібн Джунуда, і Абу ’Абд ар-Рахмана Му’аза ібн Джабаля (нехай буде вдоволений ними Аллах!), Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Бійся Аллаха, де б ти не був, і нехай слідує за твоєю поганою справою добра, котра зітре погану, і поводься з людьми найкращим чином!».

Передав ат-Тірмізі, і він сказав: «Хороший хадіс», і в інших місцях він говорить, що це хороший і достовірний хадіс.

# Хадіс 19

За свідченням Абу ’Аббаса, сина ’Аббаса (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Одного дня, коли я сидів позаду Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), він сказав мені: «О, юначе! Я навчу тебе [деяким] словам: пам’ятай про Аллаха, і Він оберігатиме тебе, пам’ятай про Аллаха, і знайдеш Його перед собою. Коли запитуєш, то запитуй у Аллаха, і коли просиш допомоги, до проси у Аллаха, і знай, що якщо люди зберуться разом, щоб нагородити тебе чимось, то вони нагородять тебе лише тим, що Аллах вже записав для тебе, і якщо вони зберуться разом, щоб зашкодити тобі чимось, то зашкодять лише тим, що Аллах вже записав для тебе. Підняли вже перо, і висохли аркуші!».

Передав це ат-Тірмізі, кажучи: «Хороший, достовірний хадіс». І у варіанті, відмінному від варіанта ат-Тірмізі, йдеться наступне:

«Пам’ятай про Аллаха, і знайдеш Його поперед собою. Пізнай Аллаха в достатку, і Він пізнає тебе в скруті. І знай: те, що оминуло тебе, [те й] не мало трапитися з тобою, а те, що трапилося, [те й] не мало оминути тебе, і знай, що перемога приходить разом з терпінням, допомога – з нещастям, а полегшення – з труднощами».

# Хадіс 20

За свідченням Абу Масуда Укби ібн Амра аль-Ансарі аль-Бадрі (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Воістину, серед слів, які дізналися люди у першому пророцтві[27], [є такі]: «Коли ти не соромишся, то роби все, що тобі завгодно[28]».

Передав це аль-Бухарі.

# Хадіс 21

За свідченням Абу ’Амра – також відомого як Абу ’Амра – Суфйана ібн ’Абд Аллаха (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав я: «О, Посланець Аллаха! Скажи мені щось таке про іслам, про що я не можу запитати ні в кого, окрім тебе!». Відповів він: «Скажи: «я увірував в Аллаха» – і потім йди прямим шляхом».

Передав це Муслім.

# Хадіс 22

За свідченням Абу ’Абд Аллаха Джабіра, сина ’Абд Аллаха аль-Ансарі (нехай буде вдоволений ними Аллах!):

«Один чоловік звернувся до Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), кажучи: «Як ти вважаєш, якщо я буду звершувати обов’язкові молитви, постити в Рамадан, дозволяти дозволене, і забороняти забороненене, не додаючи до цього нічого – то чи увійду я до раю?». «Так», – відповів той.

Передав це Муслім.

---

[27] Тобто ще під час проповіді перших Пророків.

[28] Загалом цей хадис має два можливих пояснення. Перше з них свідчить, що ніщо не спинить безсоромну людину в її діях, а друге – те, що людина може бути впевнена у правоті своїх вчинків, якщо вона не відчуває за них сорому.

# Хадіс 23

За свідченням Абу Маліка аль-Харіса ібн Асіма аль-Аш’арі (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець (мир йому і благословення Аллаха!):

«Очищення – половина віри, «аль-хамду лі-Лляг»[29] наповнює шальки терезів, і «субхана Ллаг»[30] і «аль-хамду лі-лляг» наповнюють те, що між небесами і землею. Молитва є світлом, милостиня – доказом, терпіння – освітленням, Коран – доказом за тебе чи проти тебе. Кожен сам починає свій день, і є продавцем душі своєї – чи звільнить він її, чи знищить».

Передав це Муслім.

[29] «Хвала Аллаху!».
[30] «Слава Аллаху!»

# Хадіс 24

За свідченням Абу Зарра аль-Гіфарі (нехай буде вдоволений ним Аллах!), серед слів Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) були й такі слова від Його Господа[31]:

«О, раби Мої! Я заборонив утиски самому собі і зробив забороненими для вас. О, раби Мої! Всі ви, окрім тих, кого Я направив, заблукали, тож шукайте наставництва Мого, і Я наставлю вас!».

«О, раби Мої! Усі ви голодні, окрім тих, кого нагодував Я, то ж шукайте їжі Моєї, і я нагодую вас. О, раби Мої! Усі ви голі, окрім тих, кого одягнув Я, тож шукайте одеж Моїх, і Я одягну вас! О, раби Мої! Ви порушуєте [межі дозоленого] вдень і вночі, і Я прощаю усі гріхи, тож шукайте прощення Мого, і Я прощу вас.

О, раби Мої! Ви не зможете вразити Мене так, щоб зашкодити Мені, і не зможете донести своїх благ так, щоб принести користь Мені!

О, раби Мої! Якби навіть перші та останні з вас, люди та джини, були б такі ж богобоязливі, як серце одного з вас, то не додало б це нічого до Царства Мого. О, раби Мої!  Якби навіть перші та останні з вас, люди та джини, були б такі ж нечестиві, як серце одного з вас, то не відняло б це нічого від Царства Мого. О, раби мої! Якби навіть перші та останні з вас, люди та джини, стали б на одному узвишші, і почали б просити в Мене, то Я б дав би кожному те, що він просить, і це зменшило б те, що в Мене є настільки, наскільки зменшує море занурена [і витягнута] з води голка.

О, раби Мої! Воістину, це – ваші вчинки, Я рахую їх, а потім відплачу за них, тож нехай той, хто знайшов благо[32], прославляє Аллаха, а той, хто знайшов інше, хай не звинувачує нікого, окрім самого себе».

Передав це Муслім.

---

[31] Такі *хадіси* мають назву «*кудсі*» («святі»), у яких Пророк розповідає те, що відкрив йому Аллах. Відомий ісламський вчений Саїд аль-Джурджані (пом. 816 р. Р.Х.) відзначав, що «за значенням, хадіс кудсі – від Аллаха Всевишнього, а за словами – від Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!)», тобто Пророк передав ці одкровення своїми словами. *Хадіси кудсі* в жодному разі не вважаються частиною Корану.

[32] Тобто винагороду у наступному житті.

# Хадіс 25

Також зі свідчення Абу Зарра (нехай буде вдоволений ним Аллах!):

«Деякі зі сподвижників Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказали йому: «О, Посланець Аллаха! Багаті стають власниками усіх винагород: вони моляться так само, як і ми молимося, і постяться так само, як і ми постимося, і віддають в якості милостині надлишки свого статку». Він відповів: «Чи не створив Аллах для вас те, що ви віддаєте в якості с*адаки*[33]? Воістину, у кожному *тасбіху*[34] - *садака*, і кожен *такбір*[35] – *садака*, і кожна *тахміда*[36]- *садака*, і кожна *тахліля*[37] – *садака*, спонукання до заохочуваного – *садака*, і в забороні на неприйнятне – *садака*, і в статевому акті – *садака*».

Спитали вони: «О, Посланець Аллаха! Невже, вдовольняючи пристрасть свою, хтось з нас буде мати винагороду за це?». Він відповів: «Чи ви не вважаєте, що той, хто вчиняє заборонене – грішить? Тож коли він буде вчиняти дозволене, то матиме за це винагороду!».

Передав це Муслім.

# Хадіс 26

Зі слів Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав: «Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!):

«З кожної людини – *садака*, кожного дня, коли сходить сонце; розсудити двох справделиво - *садака*, допомогти людині сісти в сідло, підсаджуючи її, чи кладучи майно її – *садака*, добре слово – *садака*, і кожен крок на шляху до молитви – *садака*, і прибрати перешкоду з дороги – *садака*».

Передали це аль-Бухарі та Муслім.

---

[33] Садака – одне з найголовніших понять ісламу, загалом має значення «милостиня», «добрий вчинок», «благодіяння». Садака є добровільною справою, наприклад, виконання додаткових молитв, допомога бідним поряд з закятом і.т.д.

[34] Промовляння слів «Субхана Ллаг!» – «Слава Аллаху!».

[35] «Аллагу акбар!» – «Аллах Найвеличніший!».

[36] «аль-хамду лі-Лляг» – «Хвала Аллаху!».

[37] «ля іляга ілля Ллаг» – «Немає бога, окрім Аллаха!».

# **Хадіс 27**

За свідченням Ан-Нувваса ібн Сам'ана (нехай буде вдоволений ним Аллах!), Пророк Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Праведність – це хороші моральні якості, і гріховність – це те, що мучить тебе в душі, а ти не хочеш, щоб дізналися про нього люди».

Передав це Муслім.

І за свідченням Вабіса ібн Ма'бада (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

[«Я прийшов до Посланця Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!), і він сказав]: «Ти прийшов, щоб спитати про праведність?». «Так», - відповів я. Він мовив: «Порадься зі своїм серцем, бо праведність – це те, від чого заспокоюється душа, і від чого заспокоюється серце, а гріховність – це те, що мучить тебе в душі, тіпається в грудях, навіть якщо люди скажуть тобі, [що ти вчинив] вірно».

Хороший хадіс, переданий він в Муснадах[38] обох Імамів, Ахмада ібн Ханбаля і ад-Дарімі з хорошими існадами.

---

[38] Муснад – збірка *хадісів*, де вони розташовуються не за тематичними розділами, як в Сахіхах, а за іменами передавачів. Муснад Ахмада ібн Ханбаля включає в себе 28 тисяч *хадісів*.

# **Хадіс 28**

За свідченням Абу Наджіха аль-Ірбада ібн Сарійя (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Звернувся до нас Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) з повчанням. Почувши це, сповнилися серця наші остраху, і сльози виступили на очах наших. Ми сказали: «О, Посланець Аллаха! Це схоже на прощальне наставництво, тож дай нам пораду!». Він відповів: «Ось порада моя вам: Бійтеся Аллаха, Могутнього і Великого, слухайте і коріться, навіть якщо керувати вами буде раб. І, воістину, довгожителі серед вас побачать велику кількість протиріч, тож тримайтеся моєї *суни*[39], і *суни* Рашидських халіфів[40], стистніть зуби на них[41], бійтеся запроваджених справ, бо кожне запровадження – нововведення, а кожне нововведення – омана, а кожна омана веде у пекло!».

Передали це Абу Давуд і ат-Тірмізі, який сказав, що це – хороший, достовірний хадіс.

[39] Суна (букв. «шлях, традиція») – життєвий приклад Пророка, перекази про його вчинки, слова та схвалені ним справи.
[40] Аль-Хулафа ар-Рашидін – чотири наступники Пророка (Абу Бакр, ’Умар, ’Усман та ’Алі).
[41] Тобто «міцно тримайтеся».

# Хадіс 29

За свідченням Му'аза ібн Джабаля (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Якось сказав я: «О, Посланець Аллаха, розкажи мені про вчинок, який введе мене до раю та збереже від пекла». Він відповів: «Справді, ти запитав про важливу справу, і вона легка для того, для кого полегшив її Всевишній Аллах: поклоняйся Аллаху, не додаючи Йому в поклонінні нічого, звершуй молитву, сплачуй закят, постись у Рамадан, здійснюй паломництво у Дім[42]. Далі мовив він: «Чи не вказати тобі на ворота добра? Піст – щит, а *садака* гасить провину, як вода гасить вогонь, і молитва людини у глибоку ніч!». Далі прочитав він: **«Піднімаються вони[43] з лож своїх, щоб закликати зі страхом і надією до Господа свого, витрачаючи з того, чим наділили Ми їх. І не знає жодна душа тієї насолоди для очей, яка прихована у винагороді за те, що чинили вони»**[44]. Потім мовив він: «Чи не розповісти тобі про верхівку цієї справи, стовп її, та вершину її?». «Так, О Посланець Аллаха», – сказав я. Він сказав: «Верхівкою справи є іслам, а стовпом її – молитва, а вершиною її – *джігад*[45]». Потім він сказав: «Чи не розповісти тобі про те, як досягти усього цього?». «Так, О Посланець Аллаха», – відповів я. Він узявся за свій язик і сказав: «Притримуй його!». Я спитав: «О, Пророк Аллаха, хіба те, що ми кажемо, обернеться проти нас?». Він відповів: «Хай позбудеться тебе твоя мати, о Му'аз! Що ж інше скидає людей до пекла обличчям донизу» (чи то сказав він «…носами їхніми»), - «…як не плоди язиків їхніх!».

Передав це ат-Тірмізі, і він сказав, що це хороший, достовірний хадіс.

---

[42] Тобто до Ка'аби.
[43] Тобто ті, «які вірують в знамення Наші…» (Коран, 32:15).
[44] Коран, 32:16-17.
[45] Джігад (букв. «зусилля, усердя, прагнення») – одне з ключових понять ісламу. Традиційно розрізняють джігад руки, серця та язика. Загалом до джігаду відноситься і усердя у виконанні приписів ісламу, і боротьба з власними пристрастями, і заклик до ісламу, і боротьбу проти невіруючих.

# Хадіс 30

За свідченням Абу Са’аляби аль-Хушані Джурсума ібн Наշіра (нехай буде вдоволений ним Аллах!), Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Воістину, Всевишній Аллах встановив[46] релігійні обов’язки, тож не нехтуйте ними, і Він встановив межі, тож не переходьте їх, і Він заборонив дещо, тож не порушуйте цього, і Він не сказав про деякі речі – від милості Своєї до вас, а тому, що забув – тож не дошукуйтеся їх!».

Хороший хадіс, передав його ад-Даракутні та інші.

# Хадіс 31

За свідченням Абу ’Аббаса Сагля ібн Са’ада ас-Саїді (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Прийшов один чоловік до Пророка (мир йому і благословення Аллаха!) і сказав: «О, Посланець Аллаха! Вкажи мені на такий вчинок, після здійснення якого любитимуть мене і Аллах, і люди!». Той відповів: «Утримуйся від світу, і Аллах любитиме тебе, і утримуйся від того, чим володіють люди, і вони любитимуть тебе!».

Передав це ібн Маджаг та інші, з хорошими існадами.

[46] Букв. «приписав».

# Хадіс 32

За свідченням Абу Саїда Са'ада ібн Маліка ас-Сінана аль-Худрі (нехай буде вдоволений ним Аллах!) Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Не можна ні завдавати шкоди, ні відплачувати шкодою».

Хороший хадіс, передав його Ібн Маджаг. Даракутні та інші віднесли його до хадісу *муснад*[47]. І передав його Малік у «Муватті», як хадіс *мурсал* від 'Умара ібн Ях'ї, від батька його, і від Пророка (мир йому і благословення Аллаха!), але без згадки про Абу Саїда. Це хадіс має декілька списків передачів, котрі підтверджують однин одного.

# Хадіс 33

За свідченням сина 'Аббаса (нехай буде вдоволений ними Аллах!) Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Якби отримували люди згідно з проханнями своїми, то вони почали б просити майна та крові [інших] людей, а тому вагомість доказу лежить на позивачі, а обітниця – на обвинуваченому».

Хороший хадіс, передав його у цій формі аль-Байгаккі та інші, а частина його знаходиться у Сахіхах[48].

[47] Див. передмову перекладача.
[48] Тобто у Сахіхах аль-Бухарі та Мусліма.

# Хадіс 34

За свідченням Абу Саїда аль-Худрі (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Якщо хтось з вас побачить злочин, то нехай зупинить його своєю рукою, а якщо не може, то язиком своїм, а якщо не може, то серцем своїм, але це[49] – слабкість віри».

Передав це Муслім.

# Хадіс 35

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!): «Не заздріть одне одному, не завищуйте цін одне одному, не майте ненависті одне до одного, не відвертайтеся одне від одного, не збивайте цін одне одному, а будьте рабами Аллаха, браттями. Мусульманин – брат мусульманину, він не утискає його, не залишає його, не обманює його, не зневажає його. Богобоязливість має бути тут», – вказав він три рази на свої груди. «Злочином є зневага до брата свого мусульманина. Кожен мусульманин недоторканий для іншого мусульманина: [заборонена] кров його, майно його, і честь його».

Передав це Муслім.

[49] Тобто «зупинити злочин серцем».

# Хадіс 36

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!) Пророк (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Хто позбавить віруючого від смутку в світі цьому, того позбавить Аллах від смутку в День Воскресіння, і хто полегшить [страждання] страждаючого, тому полегшить Аллах [життя] в світі цьому, і в світі наступному. І хто захистить[50] мусульманина, того захистить Аллах в цьому світі, і в світі наступному. Аллах допомагатиме рабу [Своєму], поки буде той допомагати братові своєму, а тому, хто йде дорогою пошуків знання, Аллах полегшить дорогу до раю. І не збираються люди в одній з домівок Аллаха, читаючи Писання Аллаха та вивчаючи його, без того, щоб не був зісланий їм спокій, і не були вкриті вони милістю, і не оточували б їх ангели, і не згадував би Аллах тих, хто був перед Ним. А тих, хто затримався через вчинки свої, не підганятимуть і родичі його[51]».

Передав це Муслім, цими ж словами.

# Хадіс 37

За свідченням сина ’Аббаса (нехай буде вдоволений ними Аллах!) серед слів, які Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) отримав від Господа свого (Блакословенний і Всевишній Він!), були й такі:

«Воістину, Аллах записав добрі та злі вчинки, а потім пояснив це так: хто мав намір здійснити добрий вчинок, та не здійснив його, тому Аллах запише в Себе це як здійснений добрий вчинок, а якщо він мав намір здійснити його, та й здійснив, то Аллах запише в Себе це як десять добрих вчинків, аж до семисот разів, і навіть ще більше. А хто мав намір здійснити злий вчинок, та не здійснив його, тому Аллах запише в Себе це як здійснений добрий вчинок, а якщо він мав намір здійснити його, та й здійснив, то Аллах запише в Себе це як один злий вчинок».

Передали це аль-Бухарі та Муслім у своїх Сахіхах, цими ж словами.

[50] Букв. «прикриє, накриє».
[51] Тобто його положення у суспільстві.

# **Хадіс 38**

За свідченням Абу Гурайри (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав, що Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Воістину, Всевишній Аллах сказав: «Хто буде ставитися вороже до друга Мого, тому Я оголошу війну! І не може наблизитися до мене раб Мій ні з чим, більш любим Мені, ніж релігійні обов'язки, якими Я зобов'язав його, і не перестане наближатися до Мене раб Мій, здійснюючи додаткові[52] [приписи], і Я буду любити його. І коли Я любитиму його, то буду слухом його, яким чує він, зором його, яким бачить він, рукою його, якою вражає він, ногою його, якою ступає він, що б не просив він у Мене, Я обов'язково дав би йому, і якби просив він притулку, Я б обов'язково притулив би його».

Передав це аль-Бухарі.

# **Хадіс 39**

За свідченням сина Аббаса (нехай буде вдоволений ними Аллах!), Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав:

«Воістину, Аллах простив заради мене помилки мого народу, і те, що забуває він, і те, що чинив він примусово».

Хороший хадіс, передав його Ібн Маджаг, аль-Байгаккі та інші.

[52] Йдеться про т.зв. «наувафіль» – добровільні, бажані акти поклоніння, як-от, наприклад, виконання додаткових молитв, постів, *садака* і.т.д.

# Хадіс 40

За свідченням сина ’Умара (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) узяв мене за плечі та сказав:

«Живи в цьому світі так, наче ти чужинець або подорожній».

Син Умара (нехай буде вдоволений ними Аллах!) часто казав:

«Звечора не чекай ранку, і зранку не чекай вечора, і бери зі свого здоров’я на хворобу свою, і з життя свого – на смерть свою».

Передав це аль-Бухарі.

# Хадіс 41[53]

Зі слів Абу Мухаммада ’Абд Аллаха, сина ’Амра ібн аль-’Аса (нехай буде вдоволений ними Аллах!), який сказав:

«Сказав Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!):

«Не увірує жоден з вас, поки бажання його не відповідатимуть тому, що я приніс».

Хороший хадіс, переданий у Кітаб аль-Худжа[54] з достовірним існадом.

[53] Не зважаючи на те, що збірка називається «Сорок *хадісів*», автор додав сюди ще два хадіса.
[54] Праця відомого богослова Абу ’ль-Казіма аль-Асфагані (пом. 535 р. г./1141 Р.Х.).

# Хадіс 42

За свідченням Анаса (нехай буде вдоволений ним Аллах!), який сказав:

«Я чув, як Посланець Аллаха (мир йому і благословення Аллаха!) сказав: «Сказав Всевишній Аллах: «О, син Адама! Поки будеш ти закликати мене і просити в Мене, Я буду прощати те, що скоїв ти, не звертаючи на це уваги. О, син Адама! Якщо навіть гріхи твої досягнуть неба, і ти будеш благати прощення в Мене, то Я прощу тебе. О, син Адама! Якщо ти прийдеш до Мене з гріхами розміром з землю, і зустрінеш Мене, не поклоняючись нікому, окрім Мене, то Я дарую тобі прощення такого ж розміру, [як земля]».

Передав це ат-Тірмізі, який сказав, що це – хороший, достовірний хадіс.